

PAPER DETAILS

TITLE: Orman köylerinde kadının toplumsal yaşamdaki rolü: Isparta Orman İşletme Şefliği örneği

AUTHORS: Sibel Korkmaz, Hasan Alkan

PAGES: 141-151

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/195890>

Orman köylerinde kadının toplumsal yaşamdaki rolü: Isparta Orman İşletme Şefliği örneği

Sibel Korkmaz^{a,*}, Hasan Alkan^b

Özet: Bu çalışmanın amacı orman köylerinde yaşayan kırsal kadınların ekonomik, sosyal ve kültürel yaşamdaki rolleri üzerine belirlemeler yapmaktır. Araştırmanın evreni Isparta Orman İşletme Şefliği sınırları içerisindeki orman köylerinde yaşayan kadınlardır. Bu kapsamda 222 kadın ile anket çalışması yapılmıştır. Çalışmada kullanılan diğer veri toplama yöntemleri ise yazın analizi, mülakat ve gözlemdir. Çalışma kapsamında elde edilen verilerin değerlendirilmesi için yüzdeler oranlar ve değişkenler arasındaki ilişkilerin belirlenmesinde ise kıkare testinden yararlanılmıştır. Araştırma bulgularına göre, kadınların ekonomik yaşamda yoğun bir iş yükünün bulunduğu tespit edilmiştir. Ücretsiz aile işçisi kapsamında işlendirilen kadınların çoğunlukla sosyal güvenlikten yoksun oldukları belirlenmiştir. Sosyal yaşamda da kadının önemli rolü bulunmaktadır. Günlük yaşam ortamı olarak kullanılan hanelerin tüm işleri neredeyse kadının üzerindedir. Bunun yanında kadınların hem ekonomik hem de sosyal içerikli kararların verilmesi süreçlerine katılımı çok düşük düzeydedir. Yörede yaygın eğitim çalışmalarının yeterli olmadığı belirlenmiştir. Orman kaynaklarından istihdam olanakları incelendiğinde yörede kadınların çoğunlukla ağaçlandırma, gençlik bakımı ve fidanlık işlerinde işlendirildikleri görülmektedir. Kadınların büyük bir bölümü orman işçiliğini kendileri için uygun iş grubu içerisinde değerlendirmektedir. Çevre orman kaynaklarına yönelik olumlu algıların bulunması kadınların doğal kaynaklarla ilişkisi bakımından önem taşımaktadır. Yöredeki kadınların önemli bir bölümünün yaşamlarından memnun olduğu diğer önemli sonuçlardır.

Anahtar kelimeler: Orman köyleri, Kırsal kadın, Toplumsal yaşam, Isparta

The role of women in community life in forest villages: The example of Isparta Forest District

Abstract: The purpose of the study is to make determinations on the roles that the rural women living in forest villages have on economic, social and cultural life. The object of the study is the women living in forest villages located within the Forest Sub-District Directorate of Isparta. In this context, the survey study was conducted with 222 women. Other data gathering methods used in the study was literature analysis, interviews and observations. The percentage ratios were used to evaluate the data obtained within the scope of the study and the chi-square test was utilized to determine the relationship between the variables. According to the results of study, it was determined that the women have a very heavy workload in economic life. It was also determined that most women made to work, within the context of unpaid family workers, are deprived of social security. The role of women in social life is very important as well. Almost all of the work of the house being used as a daily life area is on the women. In addition, women's participation in decision processes of both economic and social contexts is at a very low level. It was determined that the non-formal education activities are not sufficient either. When the employment opportunities from the forest resources where examined, it was seen that most women in the region were made to work in plantation, youth care and plant nursery work. A large portion of women consider forest labor to be an appropriate work group for them. The presence of positive perception towards environmental forest resources is very important in terms of the relationships the women have with natural resources. A significant portion of women in the region being satisfied with their lives is another important result of the study.

Keywords: Forest villages, Rural women, Community life, Isparta

^a Isparta Orman Bölge Müdürlüğü, Isparta Orman İşletme Müdürlüğü, Isparta

^b Süleyman Demirel Üniversitesi, Orman Fakültesi, Orman Mühendisliği Bölümü, Isparta

@ * **Corresponding author** (İletişim yazarı): sibelkorkmaz@ogm.gov.tr

✓ **Received** (Geliş tarihi): 06.03.2015, **Accepted** (Kabul tarihi): 06.04.2015

Citation (Atıf): Korkmaz, S., Alkan, H., 2015. Orman köylerinde kadının toplumsal yaşamdaki rolü: Isparta Orman İşletme Şefliği örneği. Turkish Journal of Forestry, 16(2): 141-151. DOI: [10.18182/tjf.77255](https://doi.org/10.18182/tjf.77255)

1. Giriş

Kadının toplum içerisindeki yeri ve önemi azımsanmayacak kadar büyüktür. Nitekim toplumları, nesilleri meydana getiren, onları doğuran ve büyüten, topluma kazandıran kadındır (Koca, 2012). Dünyadaki nüfusun yaklaşık yarısını (%49,7) kadınlar oluşturmaktadır. Dolayısıyla tarihin her döneminde ekonomik ve toplumsal yaşamın bir yanını kadınlar, diğer yanını da erkekler oluşturmuştur. Ancak kadınların ekonomik yaşama katılımları ile toplumsal ve ekonomik kalkınmadan yararlanma düzeyleri, doğru orantılı değildir. Bu durum her ne kadar ülkelerin gelişmişlik düzeyleriyle ilişkilendirilse de genelde kadınların tüm toplumlarda erkeklerin gerisinde kaldıkları bir gerçektir (Pınar, 2008; Demir, 1991). Kırsal alanda kadın, bu eşitsizliğin yanında yoksullukla da daha fazla mücadele etmektedir. Özellikle gençlerin göç etmesi ile birlikte köylerde kadınlar ve yaşlılar yoğun olarak yaşamını sürdürmektedir. Bu yörelerde kadınlar, yaşlılar ve çocuklar dezavantajlı grupları oluştururken, yoksulluk en yoğun olarak bu gruplar arasında görülmekte ve etkisini göstermektedir (TKB, 2009). Kırsal alanda kadının karşı karşıya olduğu birçok sorun bulunmaktadır. Bu sorunları toplumsal yaşam kapsamında değerlendirebilmek için kadının rolünü belirlemek önemlidir. Öte yandan, kırsal alanlar incelendiğinde sosyo-ekonomik ve kültürel yapıları itibarıyla gelişmişlik düzeyi açısından en geride olan yerleşim birimlerinin orman köyleri olduğu görülmektedir. Ülkemizde orman-halk ilişkilerinin en kötü olduğu ve ilişkilerin düzenlenmesine en fazla ihtiyaç duyulan birimler de orman köyleridir. Bu ilişkilerin düzenlenmesinde öncelikli hedef kitlenin çok iyi analiz edilmesi gereklidir (Gümüş, 2004). Bu kapsamda orman köylerinde kadının toplumsal yaşamdaki rolünün belirlenmesi çok daha önemli hale gelmektedir. Diğer kırsal alanlarda olduğu gibi tarım ve hayvancılık uğraşlarının yanında bu köylerde kadınların orman kaynakları ile de yoğun ilişkileri vardır. Hane halkının tüketiminde kullanılan yakacak odun temini, odun dışı ürün toplayıcılığı gibi işler çoğunlukla kadınlar tarafından yerine getirilmektedir (Demir, 2002). Anılan hususlar dikkate alındığında kadın ve doğal kaynaklar ilişkisinin de mutlaka araştırılması gereken bir konu olduğu anlaşılmaktadır (KSGM, 2008).

Bu makalede kırsal kadının ekonomik, sosyal ve kültürel yaşamdaki rolleri üzerine belirlemeler yapılmıştır. Çalışmanın başlıca amaçları;

- Isparta Orman İşletme Şefliği sınırları içerisindeki orman köyleri örneğinde kadınların ekonomik, sosyal ve kültürel hayattaki rollerinin belirlenmesi,
- Orman köylerindeki kadınların toplumsal statüsünün ortaya konulması,
- Kadının ormancılık işlerindeki yerinin belirlenmesi ve
- Çevre ve orman kaynaklarının korunmasında kadının üstlendiği görevlerin belirlenmesi ve üstlenmesi gereken rollerin tanımlanmasıdır.

2. Materyal ve yöntem

Araştırma Isparta Orman Bölge Müdürlüğü, Isparta Orman İşletme Müdürlüğü, Isparta Orman İşletme Şefliği sınırları içindeki orman köylerinde yürütülmüştür (Şekil 1).

Isparta Orman İşletme Şefliği, Isparta Orman İşletme Müdürlüğü'nün üç şefliğinden birisidir. Araştırma alanı içerisine 6831 sayılı orman kanununa göre 7'si 31. madde ve 17'si 32. madde kapsamında değerlendirilen toplam 24 orman köyü girmektedir. Araştırma alanı olarak bu yörenin seçilmesinin en temel nedeni buradaki orman köylerinde yaşayan kadına yönelik henüz bir çalışmanın yapılmamış olmasıdır. Araştırmanın birincil verileri anket yöntemiyle elde edilmiştir. Köylere ilişkin sosyo-demografik özellikler, günlük ve ekonomik yaşamda kadın, kadının evlilik ve miras açısından konumu, eğitim, sağlık ve sosyal güvenlik açısından kadının konumu, kadın ve doğal kaynaklar, vb. hususlara yer verilen anket formları hazırlandıktan sonra ilgili akademisyen ve uygulayıcılarla görüşülmüş ve bazı pilot çalışmalar yapılarak anket formlarına son şekli verilmiştir.

Anket formları orman köylerinde yaşayan kadınlara yüz yüze görüşme yöntemiyle uygulanmıştır. Anketlerin uygulanmasında ana ilke olarak basit tesadüfî örnekleme benimsenmiştir. Yapılması gereken en az anket sayısının yani örnek büyüklüğünün belirlenmesinde, sınırlı toplumlarda kullanılan ve aşağıda açıklanan eşitlikten faydalanılmıştır (Karasar, 2005);

$$n = \frac{Z^2 N p q}{ND^2 + Z^2 p q}$$

Burada;

n : Örnek büyüklüğünü,

Z : Güven katsayısını (%95'lik güven düzeyi için Z=1,96),

N : Ana kütle büyüklüğünü,

p ve q : Ölçülmek istenilen büyüklüğün, ana kütlede bulunma olasılığını (0,5),

D : Kabul edilen örnekleme hatasını (%10) göstermektedir.

Formüle göre örnek büyüklüğü 96 olarak hesaplanmış olsa da çalışmanın güvenilirliğini arttırmak için çalışma kapsamında 222 adet anket uygulaması yapılmıştır. Anket yapılan köyler ve anket sayıları Çizelge 1'de gösterilmiştir. Toplam 24 orman köyünden 18'inde anket çalışmaları yürütülmüş, Aliköy, Küçükhançılar, Büyükhançılar, Bozanönü, Gelincik ve Senirce köylerinde kadınların anket çalışmalarına katılım konusundaki isteksizliklerinden dolayı anket uygulaması yapılmamıştır. Anket uygulamalarında her köyde köyün temsil edilebilmesi için en az on kadın ile anket yapılması hedeflenmiştir.

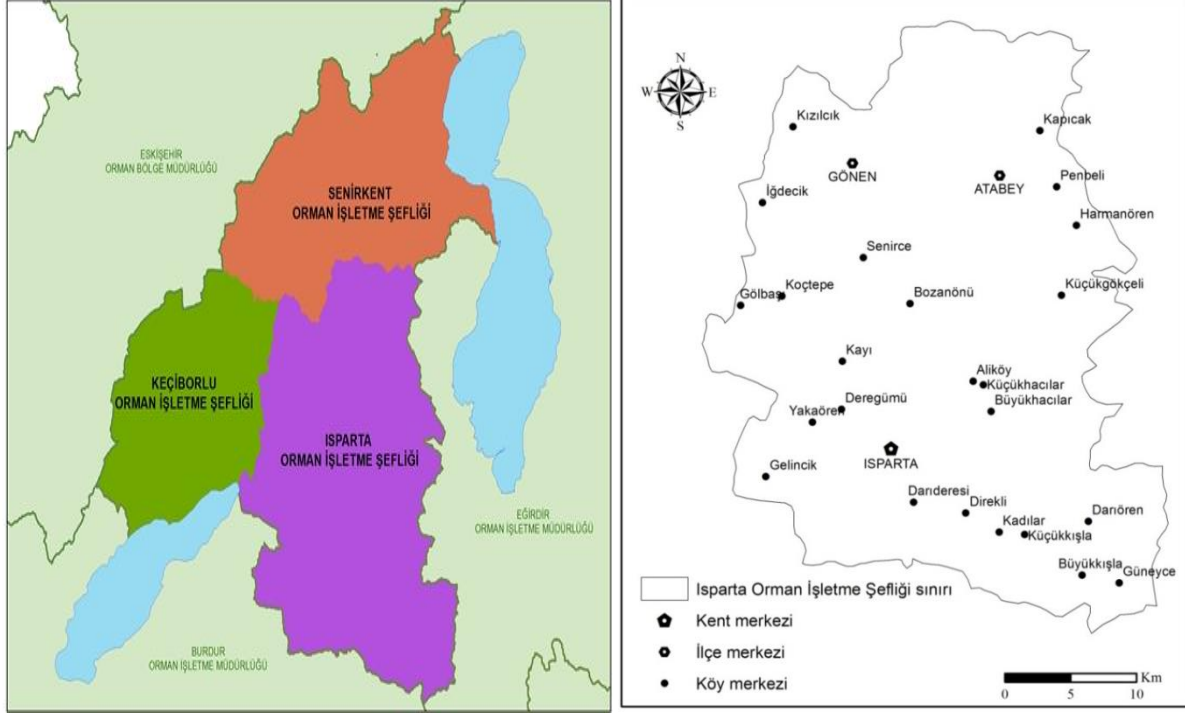
Formlarda yer alan soruların cevapları, kullanılacak istatistik testlerin özelliklerine göre bilgisayar ortamına aktarıldıktan sonra SPSS (Statistical Package for Social Science) 15.0 istatistik paket programı yardımıyla istatistik analizler yapılmıştır. Bulguların sunumunda frekanslar ve yüzde değerlerden yararlanılmıştır. Ayrıca bazı değişkenler arasında ilişki olup olmadığı, kıkare (χ^2) testi ile belirlenmiştir. Parametrik olmayan testler içinde sıklıkla kullanılan ki-kare, iki veya daha fazla değişken grubu arasında ilişki bulunup bulunmadığını incelemek amacıyla kullanılmaktadır (Kalaycı, 2008).

3. Araştırma bulguları ve tartışma

3.1. Araştırmaya katılan kadınların sosyo-ekonomik özellikleri

Ankete katılan kadınlara ilişkin yaş ve gelir düzeyleri Çizelge 2’de, eğitim durumları ise Çizelge 3’de verilmiştir.

Kadınların büyük bir bölümü 26-65 yaş aralığındadır. Gelir düzeyleri incelendiğinde 501-1000 TL gelire sahip olanların oranı %46,4’dür. Ayrıca, kadınların %59’u aile gelirine katkısı olduğunu belirtmektedir. Bu katkının oranı ortalama %33,2 düzeyindedir.

Şekil 1. Araştırma Alanı

Çizelge 1. Anket yapılan köyler ve anket sayıları

Sıra No	İlçe	Köyler	Orman Kaynaklarına Göre Durumu	Orman Kanununa Göre Durumu*	Anket Sayısı
1	Isparta Merkez	Büyükkişla	Oİ	31	10
2		Danderesi	OB	32	10
3		Darıören	Oİ	31	13
4		Deregümü	OB	32	11
5		Direkli	Oİ	32	12
6		Güneyce	Oİ	31	17
7		Kadılar	Oİ	31	14
8		Kayıköy	OB	31	18
9		Küçükgökçeli	OB	32	15
10		Küçükkişla	Oİ	31	10
11		Yakaören	OB	32	13
12	Atabey	Harmanören	OB	32	10
13		Kapıcak	OB	32	10
14		Pembeli	OB	32	10
15	Gönen	Gölbaşı	OB	32	10
16		İğdecik	OB	32	12
17		Kızılcık	OB	32	12
18		Koçtepe	OB	32	15
Toplam					222

* 31: 6831 sayılı Orman Kanununun 31. Maddesi kapsamında mülki hudutları içinde verimli devlet ormanı bulunan köyleri, 32: mülki hudutları içinde verimsiz devlet ormanı bulunan köyleri belirtmektedir.

Çizelge 2. Kadınların yaş ve gelir düzeylerinin yüzdesel dağılımı

Yaş	Sayı	%	Gelir düzeyi (TL/ay)	Sayı	%
18-25	20	9,0	<250	42	18,9
26-45	81	36,5	251-500	57	25,7
46-65	97	43,7	501-1000	103	46,4
>65	24	10,8	>1000	20	9,0
Toplam	222	100,0		222	100,0

Çizelge 3. Kadınların eğitim durumlarının yüzdesel dağılımı

Eğitim Durumu	Sayı	%
Okur-yazar değil	37	16,6
Okur-yazar	14	6,3
İlkokul	140	63,0
Ortaokul	19	8,6
Lise	9	4,1
Üniversite	3	1,4
Toplam	222	100,0

Çizelge 3’de görüldüğü gibi eğitim düzeyi bakımından ilkököl mezunu olanların oranı %63’dür. Bunun yanında okuryazar olmayanlar %16,6’lık bir orana sahiptir.

Kadınlar arasında tapuya kayıtlı herhangi bir gayrimenkul veya menkule sahip olanların oranı %31,1 düzeyindedir. Yani ailenin elde ettiği mülklerin resmi sahibi, büyük oranda erkeklerdir. Araştırmaya katılan kadınların ailelerinin evlerinin kendilerine ait olma oranı %73,4 olarak hesaplanmıştır. Bu evlerin vasıfları ise %23,4 ahşap, %28,4 taş duvar, %25,7 yığma, %22,5 betonarme şeklindedir. Kadınların %63,1’i evlerinin ihtiyaçlarını karşıladığını belirtmektedir. %36,9’luk kesim ise çeşitli nedenlerle evlerini yetersiz görmektedir. Evlerdeki eksiklikler yüzde değerlerine göre sırasıyla ısınma problemleri-evin soğuk olması (%48,8), tuvalet yetersizliği (%46,3), oda sayısının yetersizliği (%43,9), Mutfağın yetersiz olması (%41,5), banyonun yetersiz olması (%39), rutubetli olması (%31,7), foseptik sorunu (%23,2) şeklindedir. Ev eşyası sahipliği bakımından bir inceleme yapıldığında buzdolabının hemen hemen her hanede (%98,2) bulunduğu görülmüştür. Bunu televizyon (%96,4) ve çamaşır makinesi (%83,3) takip etmektedir. Bilgisayar sahipliği %19,8 ve bulaşık makinesi %16,2 ile en düşük düzeydedir.

3.2. Ekonomik yaşamda kadın

Yöredeki köylerin öncelikli uğraşı düzenleri tarım ve hayvancılıktır. Sadece Güneyce köyünde ormancılık etkinlikleri birinci önceliklidir. Bu durumun nedeni, Isparta Orman İşletme Şefliği’nin kesim, gençleştirme, bakım vb. gibi ormancılık faaliyetlerinin bu bölgede yoğunlaşmış olmasıdır. Köylerde az da olsa el sanatları ve mevsimlik işçilik de söz konusudur. Aşağıda bunlara ilişkin ayrıntılar sunulmuştur.

Kadın işgücünün tarım sektörünün ağırlıkta olduğu kırsal alanlarda ücretsiz aile işçisi olarak emek piyasalarında yer almalarına karşılık, ücretli ve yevmiyeli işlerin çoğunlukta olduğu kentsel alanlarda emek piyasalarına giremedikleri ifade edilebilir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre “*istihdam edilen kadın işgücü içinde ücretsiz aile işçilerinin oranı*” kırsal alan için %75-85 arasında değişirken, kentsel alanda ise %9-13 arasındadır (Özer ve Biçerli, 2003). Araştırma alanındaki köylerde toprağa dayalı üretim, haneler düzeyinde yoğun bir şekilde yapıldığı için bu oran ülke ortalamasının oldukça üzerindedir (%92,3). Araştırmaya katılan kadınların %43,7’si ise hayvancılık ile uğraşmaktadır. Bu uğraşı düzeni yörede hem hane halkının ihtiyacını karşılama (%42,7) hem de elde edilen ürünlerin pazara sunulması (%57,3) amacıyla yapılmaktadır. Yörede hayvancılık, salma hayvancılık (%25,8), ahır hayvancılığı (%53,6) ya da ikisi birlikte (%20,6) şeklinde yürütülmektedir. Tarım ve hayvancılık etkinliklerine kadınların katılım yüzdeleri Çizelge 4’te verilmiştir.

Görüldüğü gibi kadınların en yüksek katılımının olduğu işler, hayvan bakımı ve süt sağımıdır. Hayvancılıkla uğraşan hanelerde hayvanların bakımı (yemleme, sulama vb.) işlerinin büyük bir bölümü kadınlar tarafından yapılmaktadır. Kadın katılımının en az olduğu işler ise; budama, tarımsal mücadele, toprağı ekime hazırlama ve ekim işleridir.

Ankete katılan kadınların %42,3’ü mevsimlik işçi olarak da çalışmaktadır. Yörede tarımsal üretim deseni incelendiğinde gül ve elma toplayıcılığı öne çıkmaktadır (Çizelge 5). Ayrıca sebze toplayıcılığı için de kadınlar mevsimlik olarak işlendirilebilmektedir.

Çizelge 4. Tarım ve hayvancılık etkinliklerinin kadınlar tarafından gerçekleştirilme oranları

Tarımsal faaliyetler	Hiç	%25	%50	%75	Tamamı
Ekim	51,1	8,2	28,8	3,7	8,2
Dikim	37,0	11,9	35,6	5,0	10,5
Sulama	44,7	12,0	28,6	3,2	11,5
Toprağı ekime hazırlama	53,1	8,3	27,1	3,7	7,8
Çapa yapma	32,5	11,9	34,0	7,4	14,2
Gübreleme	42,6	12,5	32,9	3,7	8,3
Budama	64,2	6,6	19,8	2,8	6,6
Hasat	40,3	11,1	35,6	5,1	7,9
Taşıma	48,1	13,0	28,7	2,8	7,4
Tarımsal mücadele	49,8	11,2	28,8	2,8	7,4
Tarla-bahçe sulama	45,4	12,4	28,9	3,7	9,6
Kırsal ev bahçesi	51,8	7,1	23,6	5,7	11,8
Hayvan bakımı	18,7	11,5	38,5	12,5	18,8
Süt sağma	15,8	13,7	19,0	12,6	38,9
Ortalama	42,51	10,81	29,28	5,34	12,06

Çalışma alanında yer alan köylerde ormancılık etkinliklerine katılan kadınların oranı %28,8'dir. Bu kadınların %73,4'ü ise ormancılık etkinliklerinde çalışmaktan dolayı memnun olduklarını, %15,6'sı memnun olmadıklarını ifade etmektedir. Kadınların %11'i ise bu konuda kararsızdır. Öte yandan, kadınlara yöneltilen “*Sizce orman işçiliği kadınlar için uygun mu?*” sorusuna kadınların %54,5'i evet, %31,5'i hayır ve %14'ü ise kararsızım cevabı vermiştir. Kikare analizi bulgularına göre orman işçiliğini kadınlar için uygun bulup bulmama ile yaş arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($\chi^2=4,535$; $sd=6$; $p=0,605>0,05$). Benzer şekilde eğitim düzeyi ile de bir ilişki söz konusu değildir ($\chi^2=13,777$; $sd=10$; $p=0,183>0,05$). Bununla birlikte orman işçiliğini kadınlar için uygun bulup bulmama ile gelir düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık söz konusudur ($\chi^2=13,249$; $sd=6$; $p=0,039<0,05$). Gelir düzeyi arttıkça kadınlar, orman işçiliğini kendileri için büyük oranda uygun görmemektedir. Orman işçiliğinin diğer toprağa dayalı üretim çeşitlerinden daha zor olması bu duruma neden olmaktadır.

Kadınların çalışmakta oldukları ormancılık işlerine ilişkin ayrıntılar Çizelge 6'da verilmiştir. Görüldüğü gibi kadınlar, daha çok ağaçlandırmaya ve rehabilitasyon etkinlikleri olmak üzere ekim, dikim, gençlik bakımı ve fidanlık işlerinde çalışmaktadır. Kesme, sürütme ve taşıma şeklinde belirtilen hasat ve taşıma işlerinde çalışanların oranı ise düşük düzeydedir. Bunun en önemli nedenleri yörede odun hammaddesi üretiminin sadece bazı köylerde yapılması ve bu işlerin fiziksel olarak güç ve efor gerektirmesidir.

Çizelge 5. Mevsimlik işçilik kapsamında yapılan uğraşlar

Uğraşlar	Sayı	%
Gül toplama	14	14,9
Elma toplama	43	45,7
Sebze toplama	18	19,1
Gül ve Elma toplama	9	9,6
Gül ve sebze toplama	1	1,1
Elma ve sebze toplama	6	6,4
Gül, elma ve sebze toplama	3	3,2
Toplam	94	100

Çizelge 6. Kadınların ormancılık etkinlikleri kapsamında çalıştığı işler

Ormancılık Etkinlikleri	Evet (%)	Hayır (%)
Ekim (Rehabilitasyon)	79,7	20,3
Dikim (Ağaçlandırma-Rehabilitasyon)	89,1	10,9
Gençlik bakımı (Çapa yapma vb)	82,8	17,2
Fidanlık işleri	71,9	28,1
Kesme	31,3	68,7
Sürütme	28,1	71,9
Taşıma	23,4	76,6

Yukarıda belirtilenler dışında çok az kadın da el sanatları ile ekonomik yaşama katılmaktadır. Kadınların sadece %5'inin el sanatlarından bir geliri vardır. Bununla birlikte orta ve üzeri yaşlara sahip kadınların büyük bir bölümü geçmişte evlerinde halı tezgâhlarının olduğunu ve yoğun bir dokuma (üretim) yapıldığını ancak zamanla masrafların artışı ve ürünlerin düşük fiyatla alıcı bulmasından dolayı bu uğraşı şeklinin terk edildiğini belirtmektedir.

3.3. Günlük yaşamda kadın ve zaman yönetimi

Yöredeki kadınların günlük yaşamda en fazla zaman harcadıkları etkinlikler sırasıyla yemek pişirme (%92,3), temizlik işleri (%79,3), çocuk bakımı (%41,0), bağ-bahçe işleri (%38,7), hayvan bakımı (%32), odun kesme-taşıma (%9) ve ot toplama-taşıma (%2,7) şeklindedir. Yörede kadınlar ortalama akşam saat onda yatmakta ve sabah altıda kalkmaktadır. Serbest zamanlar bakımından bir değerlendirme yapıldığında kadınların %23,9'unun hiç serbest zamanının olmadığı görülmektedir. Serbest zaman değerlendirme şekillerinin ise sırasıyla TV izleme (%42,3), komşu ziyareti (%40,5), dikiş nakış (%12,2), ibadet ve benzeri diğer işler (%12,2), alış-veriş (%5,9) ve halı-kilim dokuma (%1,8) şeklinde olduğu görülmektedir. Kantar (1996) tarafından yapılan çalışmada boş zaman etkinliklerinde komşu ziyaretleri ilk sırada yer almış, TV izleme-radyo dinleme ise son sırada yer almıştır. Kadınların büyük bir bölümü televizyonda dizileri, haberleri ve kadın programlarını takip etmektedir. Kara ve Aktaş (2007) tarafından kadınların tarım ve hayvancılık ile ilgili yayın yapan kanalları izlemediği belirtilerek tarımsal bilginin elde edilmesi için bu kaynakların tercih edilmediği belirlenmiştir. Bu açıdan kırsal kadının kentlerde yaşayan kadınlara benzer şekilde gündemdeki programları izlemeyi tercih ettiği görülmektedir.

Günlük yaşamda giyim tercihlerinin gelenekler, görenekler ve yaşanan köy ortamına göre belirlendiği görülmektedir. Kıyafet seçiminde gelirin ve yaşın da etkisi olduğunu belirten kadınların modayı takip etmedikleri, kendilerine yakışan ve bir önceki cümlede belirtilen koşullara uygun kıyafetleri seçtiği anlaşılmaktadır.

Yöredeki orman köylerinde kadınların büyük bir bölümü ev işlerindeki günlük planlamayı kendileri yapmaktadır. Annesi veya kayınvalidesi ile beraber oturan kadınlarda günlük işlerde karar katılımcı bir yaklaşımla alınmaktadır. Kadının ev işlerindeki durumu ise Çizelge 7'deki gibidir. Görüldüğü üzere yörede kadınlar ev işlerinin ortalama olarak %73,9'unu kendileri yapmaktadır. Bedensel güç gerektiren işler dikkate alındığında bu oran daha da artmaktadır.

Adana ve İçel'in dağlık yörelerindeki orman köylerine yönelik yapılan bir araştırmada bu oran benzer şekilde %72,8 olarak hesaplanmıştır (Kantar, 1996).

Ekonomik kaynakların yönetiminde ise başta bütçe yapma olmak üzere her türlü parasal kaynakların yönetimi büyük oranda erkekler tarafından gerçekleştirilmektedir.

Çizelge 7. Ev işlerindeki durum

Ev işleri	Kendisi Yapıyor	Yardım alıyor
Gıda tüketimi	Yiyecekleri satın alma	54,9
	Ekmek yapma	78,6
	Yemek hazırlama	91,4
	Yemek sonrası temizlik	91,4
	Bulaşık yıkama	92,3
	Su taşıma	-
	Kışık yiyecek hazırlama	84,5
	Sebze yetiştirme	75,5
	Hayvansal ürünlerin işlenmesi	81,8
Konutun bakımı	Yatakların toplanması-düzeltilmesi	92,3
	Günlük ev temizliği	90,9
	Mevsimlik temizlik	84,1
	Boya-badana	32,9
	Avlu temizliği	83,6
Giyim	Çamaşır yıkama	92,3
	Ütü	93,9
	Dikiş ve onarma	93,5
Aile bireylerinin bakımı	Çocukların beslenmesi	89,9
	Çocukların fiziksel bakımı	88,6
	Çocuklara ilgi şefkat gösterme	76,1
	Çocukların dersleri ile ilgilenme	72,6
	Yaşlıların bakımı	77,8
Ekonomik kaynakların yönetimi	Bütçe yapma ve yönetme	30,2
	Alacak verecek kaydı tutma	25,6
	Bankaya para yatırma çekme	24,9
	Çalı çırpı toplama	69,2
Yakacak temini	Odun kesme	46,4
	Odun taşıma	53,8
	Sobanın yakılması	86,9
Ocak yakılması	Ocak yakılması	86,6
Ortalama		73,9

3.4. Kadının evlilik ve miras açısından durumu

Ankete katılan kadınların %84,2'si evli, %9,9'u dul, %0,9'u nişanlı ve %5'i de bekârdır. İlk evlilik yaşı en düşük 13, en yüksek 36 olarak belirlenmiştir. Ortalama evlilik yaşı 18-19 (18,6)'dur. Evli ve dul olan kadınların tamamı evlendiklerinde hem resmi hem de dinen nikâhlandıklarını belirtmektedir. Evliliklerin büyük bir bölümü aile ve akraba yönlendirmesiyle ve görücü usulü (%75,6) ile yapılmaktadır. Dolayısıyla akraba evlilikleri de söz konusu olabilmektedir. Severe ve isteyerek yapılan evliliklerin oranı sadece %15,8 dolayındadır. Kaçırma ile evlenmenin oranı %6,7'dir. %1,9 oranında ise yakın akraba ile evlilik söz konusudur. Yaş gruplarına göre evlilik kararının verilme durumu incelendiğinde, 46 ve üzeri yaşlardaki evlenmelerde büyük oranda görücü usulünün baskın olduğu yaş azaldıkça severe ve isteyerek evlenmelerin arttığı görülmektedir. Kikare testi bulgularına göre kadınların yaş grupları ile evlilik kararlarının verilmesi arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmuştur ($\chi^2= 21,549$; $sd=9$; $p=0,010<0,05$). Evlilik kararının nasıl verildiği sorusu eğitim durumuna göre de araştırılmıştır. Çoğunlukla görücü usulü ile evliliklerin yapıldığı yörede üniversite mezunu olan kadınlar severe ve isteyerek evlenmişlerdir. Ancak kikare testi bulgularına göre kadınların eğitim durumları ile evlilik kararlarının verilmesi arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunamamıştır ($\chi^2= 24,710$; $sd=15$; $p=0,054>0,05$).

Sahip olunan çocuk sayısı 1 ile 16 arasında değişmektedir. Ortalama çocuk sahipliği 3,3'tür. Bunun yanında kadınlara "en fazla kaç çocuğunuzun olmasını

isterdiniz" şeklinde de bir soru yöneltilmiş ve bu sayede mevcut çocuk sayısının azlığı/fazlalığı konusunda bir değerlendirme yapılabilmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda ortalama 3 çocuk sahibi olma isteği ortaya çıkmıştır.

Eşlerin %65,6'sı ilkökul, %10,5'i ortaokul, %5,7'si lise ve %3,3'ü ise üniversite mezunudur. Eşlerin %7,7'si herhangi bir mezuniyete sahip olmayıp okur-yazar durumdadır. Eşlerin %7,2'si ise okuryazar değildir. Okur-yazar oranının düşük fakat kadınlarda çok düşük olması, az gelişmişlik göstergelerinden birisi sayılmaktadır (Tümerterkin ve Özgünç, 2005). Kikare testi bulgularına göre kadınların eğitim durumu ile eşlerinin eğitim durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmuş ($\chi^2= 97,136$; $sd=25$; $p=0,000<0,05$) ve kadınların eğitim durumu arttıkça eşlerinin de eğitim durumlarının yükseldiği belirlenmiştir. Öz bir ifade ile eş seçimi sırasında eğitim durumunun belirleyici bir etken olduğu söylenebilir. Kikare testi bulgularına göre hane gelirleri ile eşlerinin eğitim durumları arasında da istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar söz konusudur ($\chi^2= 49,066$; $sd=15$; $p=0,000<0,05$). Hane halkı gelirleri eşlerin eğitim durumu arttıkça artmaktadır.

Ülkemize kadının koruyamadığı haklarından bir tanesi de miras hakkıdır. Yürürlükteki yasalarımıza rağmen, bazıları okur-yazar olmadığı için kandırılarak miras hakkını kaybetmekte, bazıları baskı altında bırakılarak miras hakkından mahrum bırakılmakta, bazıları geleneklere göre miras hakkı olmadığına inanmış olduğundan kendisi miras almak istememektedir. Türk Hukukuna göre, kadın ve erkek arasında miras hakkı açısından bir farklılık yoktur; kadınlar erkeklerle aynı haklara sahiptir (Ayhan, 2012). Ancak İslam hukukuna göre kadınların miras hakkı erkeklerin yarısı

kadardır. Bu durum kadınlar aleyhine oluşan miras dağılım sorununun büyümesine katkı sağlamaktadır (Akdemir, 1997). Kadınların yarısından fazlasının (%53,2) baba evinden miras kalabilecek menkul ve/veya gayrimenkulü bulunmaktadır. Bununla birlikte “Siz miras alabilir misiniz? (veya aldınız mı?)” sorusuna bu kadınların sadece %64,0’ı evet cevabı vermiştir. “Köyünüzde gelenekler nedeniyle kadınlar mirastan pay verilmeme durumu var mı?” şeklinde sorulan soruya ise kadınların %40’ı evet cevabı vermiştir. Öte yandan kadınların %91,0’i kızlarına mirastan pay verme bakımından kararlı bir durum sergilemektedir. Bunda kadınların kendi yaşamış oldukları sorunların etkisinin olması kuvvetle muhtemeldir.

3.5. Kadının aile içi kararlardaki rolü

Kadının aile içi karar alımındaki etkisi, rollerinin tanımlanmasında önemli bir unsurdur. Örneğin ailesel kararlarda kadının hiç etkisinin bulunmadığı durumlarda kadının aile kavramını içselleştirmesi mümkün olamayacaktır. Ataerkil ve erkek egemen geleneksel aile yapısında bu durum görülmektedir. Çalışma alanında yaşayan kadınların büyük bir bölümü (%72,7) karar vermede eşinin kendilerine danıştığını ifade ederken %16,8’lik kısmı bazen danıştığını %10,5’lik kısım ise hiçbir zaman danışmadığını söylemektedir. Bununla birlikte danışmanın da ötesinde karar verme süreci herkesin eşit oy hakkının olduğu bir süreç olarak işletilmeli ve uzlaşma

yoluyla alınmalıdır. Kadınlara yöneltilen “aile içinde kararlar nasıl alınmalıdır?” sorusuna verilen beraber cevabının yüzdesinin oldukça yüksek (%93,7) olması bu yargıyı desteklemektedir.

Kadınların aile içindeki ekonomik içerikli kararlardaki rolleri Çizelge 8’de gösterilmiştir. Görüldüğü gibi ekonomik kararlarda kadınların katılımı sınırlıdır. Kararlar büyük ölçüde erkekler tarafından ya da erkeklerin kadınlara danışması ile alınmaktadır. Kırsal alanlarda yaşayan kadınlarda ekonomik bağımsızlığın ve ekonomik karar süreçlerine katılımın oldukça sınırlı olması aile reisliği konusunda erkeklere avantajlar sağlamaktadır.

Sosyal kararlarda kadınların rolü ekonomik kararlara kıyasla daha fazladır (Çizelge 9). Bununla birlikte tek başına kadın ya da erkek karar verme oranları incelendiğinde temizlik ve giyim malzemeleri alımı dışındaki tüm kararlarda erkeklerin daha baskın olduğu görülmektedir.

3.6. Eğitim ve kadın

Ankete katılan kadınların yaş grupları itibariyle eğitim düzeyleri Çizelge 10’da gösterilmiştir. Herhangi bir eğitim kurumunu bitiren kadınların oranı yaş gruplarına bağlı olarak farklılaşmaktadır. Kikare testi bulgularına göre kadınların yaş grupları ile eğitim düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmaktadır ($\chi^2=129,992$; $sd=15$; $p=0,000<0,05$). Köylerde yaş azaldıkça eğitim düzeyi artmaktadır.

Çizelge 8. Ekonomik kararlara katılım

Ekonomik kararlar	Kadın	Erkek	Kadın ve erkek	Aile üyeleri birlikte
	%			
Hayvan alım satımı	8,7	46,5	30,6	14,2
Tarla alım satımı	8,3	47,2	32,1	12,4
Bankaya para yatırma	9,0	63,0	19,9	8,1
Borç-kredi alımı	7,8	63,8	22,0	6,4
Mevsimlik işçi katılım	13,8	42,2	34,2	9,8
Ürün satışı	13,4	46,2	31,7	8,7
Elde edilen gelirleri harcama	9,6	34,4	41,8	14,2
Alet alım satımı	9,6	56,0	25,7	8,7
Ekilecek ürün seçimi	13,0	38,5	38,5	10,0

Çizelge 9. Sosyal kararlara katılım

Sosyal kararlar	Kadın	Erkek	Kadın ve erkek	Aile üyeleri birlikte
	%			
Ziynet eşyası alma	14,1	20,7	57,7	7,5
Ayrı ev açma	8,2	27,0	52,5	12,3
Erkek çocuğun öğrenim süresi	6,4	19,7	53,2	20,7
Kız çocuğun öğrenim süresi	7,4	17,8	53,5	21,3
Çocukların eş seçimine	7,2	13,9	45,7	33,2
Giyim, temizlik vb maddelerin alınmasına	32,3	11,5	43,3	12,9
Çocuk sayısı	8,0	15,2	69,3	7,5
Eve eşya alma	10,6	14,7	65,0	9,7
Seçimlerde oy kararı	26,7	18,0	44,3	11,0

Çizelge 10. Yaş gruplarına göre eğitim düzeyinin değişimi

Yaş	Okur-yazar değil		Okur-yazar		İlkokul		Ortaokul		Lise		Üniversite		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
18-25	0	0	0	0	4	1,8	10	4,5	4	1,8	2	0,9	20	9
26-45	2	0,9	1	0,5	66	29,6	6	2,7	5	2,3	1	0,5	81	36,5
46-65	23	10,3	10	4,4	61	27,5	3	1,4	0	0	0	0	97	43,7
>65	12	5,4	3	1,4	9	4,1	0	0	0	0	0	0	24	10,8
Toplam	37	16,6	14	6,3	140	63	19	8,6	9	4,1	3	1,4	222	100

Okur-yazar olmayanların oranı 46 ve üzeri yaşlarda çok yüksektir. Alkan (2007) tarafından yapılan çalışmada da benzer şekilde Trabzon İli orman köylerinde gençlerin eğitim düzeylerinin yüksek olduğu, 45 ve üzeri yaşlardaki kadınların büyük oranda okur-yazar olmadığı belirlenmiştir. Ancak Trabzon İline yönelik yapılan çalışmada; okuryazar olmayan kadınların oranı %40,4 bulunmuştur. Bu bağlamda araştırma alanındaki okuryazar olmayan kadınların oranı Trabzon İli orman köylerindeki kadınlara göre daha düşük düzeydedir.

Okula gitmemenin ya da bir üst eğitim kademesine devam etmemenin en önemli nedeni, aile büyüklerinin bu konudaki isteksizliğidir. Okula gitmemenin ya da bir üst eğitim kademesine devam etmemenin nedenlerinin yaş gruplarına dağılımı Çizelge 11’de görülmektedir. Çizelge incelendiğinde 46 ve üzeri yaşlardaki kadınların yarısından fazlasının okumak istediği halde okula gönderilmediği, gençlerde ise bu oranın azaldığı görülmektedir. Kikare testi bulgularına göre yaş gruplarına bağlı olarak nedenler arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmuştur ($\chi^2= 29,614$; $sd=15$; $p=0,013<0,05$).

Eğitim durumuna göre bir üst eğitim kademesine devam etmemenin nedenleri incelendiğinde (Çizelge.12), hiç okula gitmeyenler ile ilkökul mezunlarının büyük bir bölümünün aileleri tarafından eğitimlerinin devam etmesine izin verilmediği görülmektedir. Kikare testi bulgularına göre eğitim durumuna bağlı olarak nedenler arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmuştur ($\chi^2= 142,305$; $sd=25$; $p=0,000<0,05$).

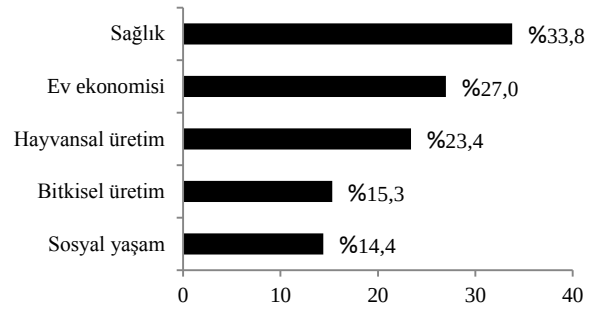
Yaygın eğitim, örgün eğitimin yanında bilgi, beceri, meslek kazandırmaya ve bireysel ve toplumsal gelişmeyi sağlamaya yönelik tüm programlanmış eğitim etkinliklerini kapsamaktadır (KSGM, 2011). Ülkemizde kalkınmadaki önemli rolü çok geç anlaşılan kadınlar için özellikle 1970’lerden sonra örgün eğitimin yanında yaygın eğitim programları da hazırlanmış ve uygulanmaya çalışılmıştır. Çalışma yapılan alanda yaygın eğitim çalışmalarının yeterli olmadığı görülmektedir. Köylerde kadınların %24,8’i ev ekonomisi, tarımsal uygulamalar (sadece erkeklere yönelik) ve aile planlaması gibi konularda yaygın eğitim yapıldığını

belirtmiştir. Kadınların eğitim almak istedikleri konuların başında ise sağlık ile ilgili konular gelmektedir (Şekil 2).

3.7. Sağlık, sosyal güvenlik ve kadın

Türkiye taraf olduğu uluslararası sözleşmeler ile toplumumuzda kadın ve kız çocuklarına verilecek sağlık hizmetlerinin nicelik ve niteliğini kabul görmüş uluslararası standartlara yükselteceği sözünü vermiş durumdadır. Kadın ve erkeklerin eşit fırsatlara ulaşmasını sağlamak amacıyla düzenlenmiş en önemli uluslararası insan hakları belgelerinden biri olan “Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi”nin 12. maddesinde aile planlaması dâhil sağlık hizmetlerinden kadın ve erkeğin eşit olarak yararlanması hususu ele alınmaktadır (KSGM, 2011).

Araştırmamıza katılan kadınların %46,8’i sağlık bakımından sürekli şikâyetleri olduğunu belirtmektedir. Şikâyetlenmelere neden olan başlıca rahatsızlıklar şeker hastalığı, tansiyon, ortopedik rahatsızlıklar ve bel-boyun ağrıları şeklinde sıralanmaktadır. Hastalanan kadınların büyük bir bölümü (%76,5) öncelikle Isparta merkezde bulunan hastanelere, %23,0’ı ise sağlık ocaklarına ve %0,5’i de eczanelere gitmeyi tercih etmektedir.

Şekil 2. Eğitim almak istenilen konular*

* Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Çizelge 11. Yaş gruplarına göre bir üst eğitim kademesine devam etmemenin nedenleri

Yaş	Göndermediler		Ben istemedim		Köyümüzde okul yoktu		Başarısız oldum		Ekonomik durum		Fikri yok		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
18-25	8	3,6	5	2,3	1	0,5	1	0,5	3	1,4	2	0,9	20	9,0
26-45	41	18,5	7	3,2	14	6,3	3	1,4	14	6,3	2	0,9	81	36,5
46-65	56	25,2	4	1,8	25	11,3	0	0,0	11	5,0	1	0,5	97	43,7
>65	12	5,4	0	0,0	8	3,6	1	0,5	2	0,9	1	0,5	24	10,8
Toplam	117	52,7	16	7,2	48	21,6	5	2,3	30	13,5	6	2,7	222	100,0

Çizelge 12. Eğitim durumuna göre bir üst eğitim kademesine devam etmemenin nedenleri

Yaş	Göndermediler		Ben istemedim		Köyümüzde okul yoktu		Başarısız oldum		Ekonomik durum		Fikri yok		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Okur-yazar değil	22	9,9	0	0,0	12	5,4	1	0,5	2	0,9	0	0,0	37	16,6
Okur-yazar	9	4,1	0	0,0	3	1,4	0	0,0	0	0,0	2	0,9	14	6,3
İlkokul	72	32,4	7	3,2	32	14,4	1	0,5	26	11,7	2	0,9	140	63,0
Ortaokul	11	5,0	6	2,7	1	0,5	0	0,0	1	0,5	0	0,0	19	8,6
Lise	2	0,9	3	1,4	0	0,0	3	1,4	1	0,5	0	0,0	9	4,1
Üniversite	1	0,5	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	2	0,9	3	1,4
Toplam	117	52,7	16	7,2	48	21,6	5	2,3	30	13,5	6	2,7	222	100,0

İstihdamda yer alan 100 kadından 58,5'i herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna kayıtlı olmaksızın çalışmakta, bunların da %56,8'ini ücretsiz aile işçisi olarak çalışan kadınlar oluşturmaktadır. Ücretli veya yevmiyeli çalışan kadınların %26,3'ü, işveren kadınların %26,5'i, kendi hesabına çalışan kadınların %90,7'si herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna bağlı olmaksızın çalışmaktadır. Kayıtdışı çalışma Türkiye genelinde %43,2 olup, kırsal kesimlerde 2000 yılında %73,8 (kadın %91,4; erkek %64) ve kentsel yerlerde %28,8 (kadın %30; erkek %28,5) iken; 2010 yılında kırsal yerlerde %67,5 (kadın %87,5; erkek %56,2) ve kentsel yerlerde %30,1 (kadın %35,3; erkek %28,5) dir. Bu oran tarımsal faaliyetlerde 2010 yılında yaklaşık %85,4 iken, tarım dışı faaliyetlerde yaklaşık %29'dur. Bu durum, kayıtdışılığın daha çok kırsal bölgelerde tarımsal faaliyetlerle uğraşanlarda özellikle de ücretsiz aile işçilerinde yoğunlaştığını göstermektedir (KSGM, 2011). Yörede ankete katılan kadınların %79,7'sinin Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) kaydı bulunmamaktadır. SGK'ya kayıtlı 45 kadının %35,5'i Esnaf Sanaatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu (BAĞKUR) ve %64,5'i ise Sosyal Sigortalar Kurumuna (SSK) kayıtlıdır. BAĞKUR'a kayıtlı kadınların kayıtlanma biçimi çiftçiliktir. SSK'ya kayıtlı olanlar ise tarım ve ormancılıkla ilgili işlerde işçi olarak çalıştıklarından dolayıdır. SGK'ya kayıtlı olmayan 177 kadının 147'si (%83) eşinin SGK'ya kaydı olduğunu ve sosyal güvenlik haklarından bu şekilde yararlandığını belirtmektedir. Bunun yanında kadınların %14,7'sinin hiçbir biçimde sosyal güvencesinin olmadığı görülmektedir.

3.8. Yaşam memnuniyeti

TÜİK'in 2011 ve 2012 yıllarında Türkiye geneli için yaptığı yaşam memnuniyeti araştırmasında bireylerin 2011 yılında %62,1'i ve 2012 yılında %61'i mutlu olduğunu bildirilmiştir. Kadınlarda mutluluk oranları erkeklere göre daha yüksektir. Kadınların 2011 yılında %64,6'sı, 2012 yılında %62,8'i mutlu iken, erkeklerde bu oranlar sırasıyla %59,5 ve %59'dur. Yapılan çalışmada yaş arttıkça mutluluk oranının azaldığı, eğitim düzeyi arttıkça mutluluk düzeyinin arttığı belirlenmiştir (TÜİK, 2013). Bu çalışmada "Genel itibarıyla yaşamınızdan memnun musunuz?" şeklinde sorulan soruyu kadınların %14,4'ü çok memnunum, %61,7'si normal düzeyde memnunum, %16,2'si az memnunum ve %7,7'si ise hiç memnun değilim şeklinde cevaplandırmıştır. Memnun olmayanlar ile az memnun olanların memnuniyetsizlik nedenleri incelendiğinde; kadınların büyük çoğunluğunun bir meslek sahibi olmaması ve üst eğitim düzeyine devam edememesinin mutsuzluklarının temel nedeni olduğu görülmektedir.

Ankete katılan kadınların yaşları ile memnuniyet düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Kikare testi bulgularına göre yaş arttıkça memnuniyet düzeyinin görece olarak azaldığı görülmektedir ($\chi^2=17,120$; $sd=9$; $p=0,047<0,05$). Bu durum TÜİK tarafından yapılan "Yaşam Memnuniyeti Araştırması"nın bulguları ile de örtüşmektedir. Bunun yanında kadınların yaşam memnuniyetleri ile eğitim düzeyleri, evlilik yöntemi, medeni hal ve gelirler arasında anlamlı farklılıklar olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$).

Kadınların yaklaşık yarısı geçmişe göre bugünün koşullarının daha iyi olduğunu belirtmektedir. %32,4'lük bir kesim ise koşulların geçmişe göre kötüleştiğini düşünmektedir. Kadınların büyük bir bölümünün gelecek konusunda belirsizliğin (%36) ve endişelerinin (%29,3) bulunduğu belirlenmiştir (Çizelge 13). Geleceğe yönelik değerlendirmelerin yaşam memnuniyeti ile ilişkisi bulunmaktadır. Kikare bulgularına göre yaşam memnuniyeti ile gelecek beklentileri arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar bulunmuş ($\chi^2=20,177$; $sd=9$; $p=0,017<0,05$) ve yaşamlarından memnun olmayanlar ve düşük düzeyde memnun olanların geleceğe daha kötümser baktığı belirlenmiştir.

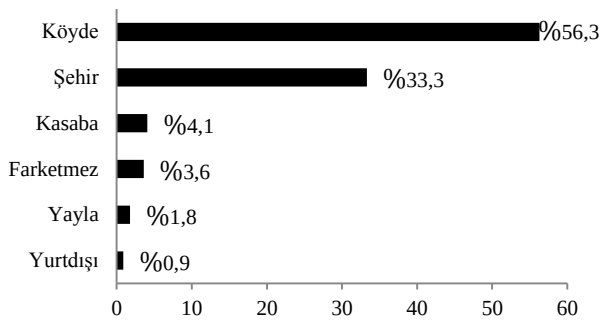
Yaşam memnuniyeti kapsamında yaşanan yer ile ilgili memnuniyet de araştırılmıştır. Bu kapsamda kadınlara "nerede yaşamak isterdiniz" sorusu yöneltilmiş ve alınan cevaplara göre kadınların %56,3'ü köyde yaşamını sürdürmeyi istediği belirlenmiştir (Şekil 3). Yani kadınların yarısından fazlası köyde yaşamaktan memnundur. Bunun yanında yaşam yeri konusunda şehir ikinci sırada yer almaktadır.

4. Sonuç ve öneriler

Isparta'da toplam nüfusun (411.245) %32,6 kırsal alanda bunun da %52,2'si orman köylerinde yaşamaktadır. Kırsal alan ve orman köylerinde yaşama için ülke ortalamaları sırasıyla %23,2 ve %40,8'dir (TÜİK, 2012). Bunun en önemli nedeni Isparta ili orman alanlarının genel alana oranının (%40) ülke ortalamalarından (%27) yüksek oluşu ve bu yüzden orman kaynaklarının içerisinde ve bitişğinde yer alan kırsal yerleşimlerin fazlalığıdır. Orman köylerinde yaşayanlar halen ülkemizin en yoksul kesimini oluşturmaktadır. Kırsal alanlardan kentlere doğru olan göç olgusunun en fazla yaşandığı yerleşim birimleri de orman köyleridir. Orman köyü sayısının artışına rağmen, orman içi ve bitişğinde yaşayan halkın sayısının gün geçtikçe azalması göç olgusu ile açıklanabilmektedir. Ekonomik durumun kötülüğü nedeniyle öncelikle genç erkekler iş bulma ümidiyle köylerden göç etmekte, bu da nüfusun hem cinsiyet olarak kadınlara hem de yaş grupları itibarıyla yaşlılara doğru yönelmesine neden olmaktadır. Araştırılan köylerde 1990 yılında 10128 olan nüfus 2007 yılında 9956'ya ve 2011 yılında 9938'e gerilemiştir. Toplam nüfusun azalışına (göç) bağlı olarak kadın nüfusunda da azalış dikkati çekmektedir. 1990 yılında köylerde yaşayan kadın sayısı 5247 iken, 2011 yılında 5040'a gerilemiştir.

Çizelge 13. Geçmişe göre bugünün ve geleceğin değerlendirilmesi

Ölçek	Geçmişe göre bugün		Bugüne göre gelecek	
	Sayı	%	Sayı	%
Daha iyi	109	49,1	49	22,1
Aynı	27	12,2	28	12,6
Daha kötü	72	32,4	65	29,3
Fikrim yok	14	6,3	80	36,0
Toplam	222	100,0	222	100,0

Şekil 3. Yaşamak istenilen yer

Türkiye için yapılan genellemelerde erkek ve kadın nüfusunun yaklaşık dengeli bir dağılıma sahip olduğu söylenmektedir (Gülçubuk, 2008). Zira 2011 yılı sayımına göre kent ve köyler birlikte değerlendirildiğinde erkek nüfus oranı %50,23 ve kadın nüfus oranı %49,77'dir (TÜİK, 2012). Yörede ise 1990 yılından günümüze köylerin büyük bir bölümünde toplam nüfusun içerisinde kadın nüfusun payı artarak yaklaşık %52'ler seviyesini bulmuştur. 2011 sayım sonuçlarına göre Küçükgökçeli köyünde bu oran %66,67, Pembeli köyünde de %55,56 olmuştur. Öz bir ifadeyle orman köylerinde kadının aleyhine gelişen nüfus hareketleri kırsal kalkınma çabalarında kadının önemini bir kat daha arttırmıştır. Bununla birlikte, bulgular kısmında sunulan orman köylerinde yaşayan kadınların sosyo-ekonomik özellikleri, günlük ve aile yaşamındaki rolleri, ekonomik yaşamdaki yeri-rolleri, eğitim, sağlık, vb. hususlar bağlamındaki durumları ve yaşam memnuniyetleri dikkate alındığında kadının hak ettiği ya da olması gereken konumdan hala uzak da olduğu görülmektedir. Bir önceki bölümde ayrıntılı bir şekilde sunulan araştırma bulguları ışığında ortaya konulan önerilerimiz aşağıda sunulmuştur:

- Yörede ilköğretim kapsamında okullaşma oranı yüksek olmasına rağmen üst eğitim kademelerine devam etme konusunda kız çocuklarının karşılaştıkları sorunların çözülmesi gereklidir. Bu kapsamda il ve ilçe merkezlerindeki yatılı okulların yaygınlaştırılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.
- Kadınlarca yoğun bir şekilde gerçekleştirilen tarım ve hayvancılık etkinliklerine yönelik mesleki kapasitelerinin artırılmasına yönelik yaygın eğitim çalışmaları yürütülmelidir.
- Kooperatiflerin etkinlik düzeylerinin yükseltilmesine yönelik çalışmalara önem verilmeli ve kadınların kooperatif üyesi olmaları sağlanmalıdır.
- Halı-kilim dokumacılığı ve diğer yöresel el sanatlarının geliştirilmesine yönelik projelerle kadınların tarım dışı istihdam alanları artırılmalıdır.
- Ülkemizin farklı alanlarında kırsal kadınların girişimciliğini artırma amaçlı olarak uygulanan mikro kredilerin yörede yaygınlaşmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır.
- ORKÖY tip proje uygulamalarının yerine, yörenin ve köyün özellikleri dikkate alınarak kadın istihdamını artırıcı destekler konusunda projeler üretilmelidir.
- Orman teşkilatı tarafından kadınların orman işçiliği ve iş güvenliği konularında eğitimine yönelik çalışmaların yapılması gereklidir. Çünkü ormancılık işleri teknik bilgi

gerektirmektedir. Ayrıca bu işler, iş kazaları bakımından en riskli iş gruplarından birisidir. Bu eğitimler sertifika programları kapsamında düzenlenmeli ve bu konuda başta Halk Eğitim Merkezleri olmak üzere ilgili kuruluşlar ile eşgüdüm sağlanmalıdır.

- Ormancılık teşkilatı tarafından kadınlara yönelik başta orman kaynakları olmak üzere doğal kaynak yönetimi bilincinin geliştirilmesi amaçlı çalışmalar yapılmalıdır. Çünkü doğal kaynak yönetimi konusunda bilinçli kadınlar, hem doğal kaynakların korunması ve bilinçsiz bir şekilde tüketilmemesinin garantisi olacak hem de yetiştirecekleri nesilde de bu bilincin oluşmasına önemli katkılar sağlayabilecektir.
- Yörede sağlık kuruluşlarına ulaşma bakımından ciddi sorunların bulunmamasına rağmen, köylerde bulunan sağlık ocaklarının aile hekimliği kapsamında aktif olarak hizmet vermesi, önleyici sağlık hizmetleri kapsamında bilincin artırılması bakımından önem taşımaktadır.
- Düşük düzeyde olan SGK'ya kayıtlı kadın sayısının artırılması için eğitim verilmesi, gerekli yasal düzenlemelerin yapılarak devlet desteğinin sağlanması gerekmektedir.
- Daha önce de belirtildiği üzere orman köylüleri diğer kırsal alanlarda yaşayanlara göre daha yoksuldur. Bu yörelerde yoksulluğun temel dinamiklerinin belirlenmesi ve çözüm önerilerinin üretilmesi önem taşımaktadır.

Teşekkür

Bu çalışma, "Orman Köylerinde Kadının Toplumsal Yaşamadaki Rolü (Isparta Orman İşletme Şefliği Örneği)" başlıklı yüksek lisans tezinin özetidir. 2428-YL-10 nolu proje ile çalışmayı destekleyen Süleyman Demirel Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Yönetim Birimi Başkanlığı'na teşekkür ederiz.

Kaynaklar

- Akdemir, S., 1997. Tarih Boyunca ve Kur'an-ı Kerim'de Kadın. İslami Araştırmalar Dergisi, 10(4): 249-258.
- Alkan, S., 2007. Trabzon İli Orman Köylerinde Kadın ve Orman Kaynakları İlişkisi. Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, 167s, Trabzon.
- Ayhan, A.B., 2012. Kadının Miras Hakkı. <http://www.aydanayhan.com/2012/02/11/kadinin-miras-hakki/> Erişim:11.10.2012.
- Demir, G. 1991. Çalışan Kadınlarda Rol Çatışmaları-Değişik Meslek Dallarında Çalışan Kadınlar Arasında Yapılmış Bir Araştırma (Malatya Örneği). Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 181s, Malatya.
- Demir, S., 2002. Kırsal Kalkınmada Kadınlar. Orman Köyü Kalkındırma Kooperatifleri Yönetici ve Üyelerinin Orman Ekosistemlerindeki Biyolojik Çeşitliliği Yerinde Koruma Eğitimi Projesi (GEF SGP TUR/98/G52), Kırsal Çevre ve Ormancılık Sorunları Araştırma Derneği, 14s, Ankara.
- Gülçubuk, B., 2008. Türkiye'de Kırsal Kadın, Kırsal Alanda Kadın Çalıştayı, 15-17 Ekim 2008, Ankara, s. 37-46.
- Gümüş, C., 2004. Ormancılık Politikası, Cilt I, KTÜ Basımevi, 444s, Trabzon.

- Kalaycı, Ş. 2008. SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri, Asil Yayın Dağıtım, 426s, Ankara.
- Kantar M., 1996. Adana ve İçel Dağ Köylerinde Yaşayan Kırsal Kadınların Toplumsal Yaşamdaki Roller ve Bu Rollerle İlgili Geleceğe Yönelik Beklentiler. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, 135s, Adana.
- Kara, F.Ö., Aktaş, Y., 2007. Şanlıurfa İli'nde Kadınların Tarımsal Yayım Çalışmasından Yararlanmasına Etki Eden Olumsuz Etmenler. Tarım Ekonomisi Dergisi, 13(2): 71-83.
- Karasar, N., 2005. Bilimsel Araştırma Yöntemi, Nobel Yayın Dağıtım, 292s, Ankara.
- Koca, B., 2012. Çalışma Hayatı ve Kadın. http://iys.inonu.edu.tr/webpanel/dosyalar/1456/file/Calisma_Hayati_ve_Kadin_Bennur_Koca.pdf, Erişim: 18.11.2012.
- KSGM, 2011. Türkiye'de Kadının Durumu. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, http://www.kadinistihdami.net/docs/toplumsal_cinsiyet/t_rde_kadinin_durumu_2011_temmuz.pdf, Erişim: 16.11.2012.
- KSGM, 2008. Politika Dokümanı Kadın ve Çevre. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Fersa Ofset, 17s, Ankara.
- Özer, M., Biçerli, K., 2003. Türkiye'de Kadın İşgücünün Panel Veri Analizi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 3(1): 55-85.
- Pınar, F., 2008. Barbara Frischmuth'ta Çalışan Kadının Sorunları ve Kültürel İlişkiler. Yüksek Lisans Tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 112s, Van.
- TKB, 2009. Yoksulluk. Bölgesel Kırsal Alanda Kadın Çalıştayı, 17-19 Kasım 2009, 126s, Denizli.
- TÜİK, 2012. İl ve Cinsiyete Göre İl/İlçe Merkezi Belde/Köy Nüfusu ve Nüfus Yoğunluğu. Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr, Erişim: 04.01.2012,
- TÜİK, 2013. Yaşam Memnuniyeti Araştırması. Türkiye İstatistik Kurumu, <http://tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=13445>, Erişim: 02.03.2013.
- Tümertekin, E., Özgünç, N., 2005. Ekonomik Coğrafya, Kalkınma ve Küreselleşme, Çantay Kitabevi, 641s. İstanbul.